

Ochrona gniazd i siedlisk ptaków oraz nietoperzy.

Jak prowadzić prace budowlane, remontowe, czy naprawcze w obrębie budynków zgodnie z przepisami z zakresu ochrony gatunkowej?

Wraz z wiosną rozpoczyna się okres intensywnych remontów budynków. Realizacja wielu inwestycji, w tym prac termomodernizacyjnych, wymaga przeprowadzania wizji w terenie, wykluczenia bądź potwierdzenia obecności gatunków objętych ochroną i zaplanowania działań z poszanowaniem przyrody.

Podstawowym aktem prawnym, który reguluje ochronę zwierząt podczas prowadzenia prac termomodernizacyjnych, remontów i innych prac budowlanych jest ustawa o ochronie przyrody. Zgodnie z art. 52 ust. 1 tej ustawy oraz § 6 Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt, w stosunku do chronionych gatunków zwierząt, w tym ptaków, obowiązują m.in. zakazy: umyślnego zabijania, okaleczania, chwytania, niszczenia ich jaj, niszczenia siedlisk będących ich obszarem rozrodu, wychowu młodych, odpoczynku, migracji lub żerowania, niszczenia, usuwania lub uszkodzania gniazd, umyślnego uniemożliwiania dostępu do schronień oraz umyślnego płoszenia lub niepokojenia w miejscach noclegu, w okresie lęgowym w

miejscach rozrodu lub wychowu młodych.

Stałymi bywalcami naszych miast są m.in. jerzyki, wróble, mazurki, kawki, gołębie miejskie, pustulki, sikory, oknówki, ale też szereg gatunków nietoperzy, a wśród nich borowiec wielki czy mroczek późny. Zwierzęta te są w Polsce objęte ochroną gatunkową, mającą na celu zarówno ochronę poszczególnych osobników, jak i ich gniazd oraz siedlisk. Co ważne przepisy z zakresu ochrony gatunkowej obowiązują przez cały rok. W okresie od 16 października do końca lutego możliwe jest jedynie usuwanie gniazd z obiektów budowlanych i to wyłącznie w sytuacji, gdy wymagają tego względy bezpieczeństwa lub sanitarne. Tak więc także we wskazanym wyżej okresie bez decyzji derogacyjnej nie wolno prowadzić prac powodujących zniszczenie siedliska np. poprzez likwidowanie szczelin i ubytków w elewacji, zamknięcie dostępu do stropodachu poprzez kratowanie otworów wentylacyjnych, jeśli miejsca te bywają wykorzystywane przez zwierzęta, nawet gdy w momencie prowadzenia prac nie stwierdza się ich obecności. Podobnie sytuacja kształtuje się w odniesieniu do demontażu istniejących w obrębie budynków skrzynek lęgowych w celu wykonania prac np. w obrębie elewacji – każdorazowo wymagane jest uzyskanie zezwolenia na niszczenie siedliska chronionego gatunku, natomiast od 1 marca konieczne jest dodatkowo uzyskanie zezwolenia na usuwanie gniazd z budek lęgowych w wyniku ich demontażu (bez zezwolenia w okresie zimowym można usunąć jedynie samo gniazdo z budki).

Siedliskiem zwierząt objętych ochroną gatunkową jest obszar ich występowania w ciągu całego życia lub dowolnego stadium ich rozwoju. Miejsca wykorzystywane do lęgów przez te zwierzęta zlokalizowane w obrębie budynków należy więc traktować jako ich siedliska podlegające ochronie prawnej.

Siedliskiem mogą być:

- stropodach, strych,
- szczeliny między płytami,
- przestrzenie pod parapetami, balkonami,
- przestrzenie między rynną a ścianą,
- ubytki w elewacji,
- przewody kominowe
- otwory wentylacyjne.

Niewłaściwe prowadzenie prac może doprowadzić do zniszczenia siedliska, uwięzienia np. ptaków, uniemożliwienia dostępu do gniazd i piskląt, a także niepokojenia, a nawet wypłoszenia ptaków, przez co opuszczają one swoje gniazda, co może spowodować utratę lęgów.

Jak zatem prowadzić prace budowlane, remontowe, czy naprawcze w obrębie budynków zgodnie z przepisami z zakresu ochrony gatunkowej?

Po pierwsze, należy dokonać oględzin budynków w celu stwierdzenia, czy stanowią one siedlisko chronionych gatunków zwierząt. Jeśli oględziny potwierdzą, że mamy do czynienia z takim siedliskiem, należy określić gatunek i jego liczebność, wskazać lokalizację schronień, zaplanować metody i harmonogram prowadzenia prac oraz przewidzieć sposoby kompensacji utraconych miejsc lęgowych. W przypadku braku dostatecznej wiedzy do samodzielnego określenia powyższych kwestii należy posilkować się wiedzą ekspercką. Przed planowanym terminem realizacji prac termomodernizacyjnych zaleca się skorzystanie z usług ornitologa i/lub chiropterologa, który po

wnikliwych oględzinach budynku sporządzi ekspertyzę potwierdzającą lub wykluczającą obecność ptaków lub/i nietoperzy pod ochroną. Obserwację siedlisk chronionych gatunków zwierząt należy rozpocząć w roku poprzedzającym planowaną termomodernizację lub remont budynku i prowadzić ją od marca do listopada. Wynika to z faktu, że poszczególne gatunki zajmują swoje stanowiska lęgowe w różnym okresie. Przykładowo, jerzyki przebywają w Polsce od początku maja do połowy sierpnia i w tym czasie korzystają ze swoich schronień w budynkach czy skrzynkach lęgowych. Wyprowadzają zwykle jeden lęg w roku, a samice przystępują do składania jaj pod koniec maja i na początku czerwca. Z kolei wróbel budowę gniazda rozpoczyna już w marcu i w zależności od warunków potrafi wyprowadzić 2-4 lęgi w roku, jego okres lęgowy trwa od kwietnia do końca sierpnia, a zdarza się, że ostatni lęg ma jeszcze we wrześniu. Kawka wyprowadza zazwyczaj jeden lęg, rzadko dwa. Samica kawki składa jaja od połowy kwietnia. Warto wiedzieć jednak, że dorosłe kawki odwiedzają swoje miejsca lęgowe i bronią ich przez cały rok, co jest u ptaków rzadkością. Ponadto, wróble i mazurki, a często również kawki i gołębie miejskie całorocznie wykorzystują szczeliny budynków jako miejsce nocowania.

Po drugie, warto również zastanowić się nad harmonogramem prowadzenia prac. Odpowiednio wcześniej zaplanowane działania mogą odbyć się szybko, sprawnie i bez naruszania przepisów z zakresu ochrony gatunkowej. Wystarczy dostosować terminy i sposoby wykonywania prac do okresu lęgowego ptaków.

Po trzecie, w przypadku stwierdzenia, że budynek lub jego część była lub jest wykorzystywana przez zwierzęta objęte ochroną gatunkową, należy wystąpić z wnioskiem do regionalnego dyrektora ochrony środowiska o wydanie zezwolenia na niszczenie gniazd, niszczenie siedlisk będących obszarem rozrodu, wychowu młodych i odpoczynku, umyślne uniemożliwianie dostępu do schronień oraz umyślne płoszenie lub niepokojenie w miejscach noclegu, w okresie lęgowym w miejscach rozrodu lub wychowu młodych.

Dopiero po uzyskaniu stosownego zezwolenia możliwe jest przystąpienie do prac termomodernizacyjnych lub remontowych. Regionalny dyrektor ochrony środowiska, wydając decyzję derogacyjną, określa warunki, m.in. takie jak:

- konieczność prowadzenia prac pod nadzorem ornitologicznym;
- obowiązek wstrzymania prac w przypadku stwierdzenia, że gniazda są zasiedlone, przy jednoczesnym wskazaniu możliwości podjęcia prac dopiero po opuszczeniu gniazd przez młode i dorosłe osobniki;
- parametry urządzeń mających na celu odstraszanie ptaków (np. kolce lub specjalne spirale) oraz sposób ich zamontowania - należy montować tylko kolce z plastikowymi lub gumowymi zabezpieczeniami na końcach, kolce nie mogą być montowane w bok ani w dół, urządzenia te nie mogą w żaden sposób utrudniać ptakom dostępu do miejsc lęgowych;
- konieczność uwzględnienia działań minimalizujących np. w postaci montażu skrzynek lęgowych dla gatunków, których siedliska zostały utracone, a w przypadku oknówki - w postaci sztucznych gniazd, przy czym sposób, miejsce montażu skrzynek/sztucznych gniazd oraz ich parametry techniczne muszą być skonsultowane z ornitologiem, a zamontowane skrzynki należy czyścić co najmniej co 3 lata w okresie od 16 października do końca lutego (kiedy to działania związane z usuwaniem materiału gniazdowego ze skrzynek lęgowych nie wymaga uzyskania odrębnego zezwolenia).

Brak zastosowania się do obowiązujących przepisów i zaleceń skutkować może:

- skierowaniem wniosku na policję o podejrzeniu popełnienia wykroczenia;

- skierowaniem wniosku do Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego o wstrzymanie prowadzenia prac budowlanych.

W razie wątpliwości dotyczących szczegółów postępowania podczas planowania i realizowania prac remontowych i budowlanych z uwzględnieniem obowiązujących przepisów z zakresu ochrony gatunkowej można korzystać z wiedzy i doświadczenia pracowników regionalnych dyrekcji ochrony środowiska oraz doświadczonych ornitologów. Warto także zapoznać się z poniższymi dokumentami:

1. [Stanowisko Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w sprawie niszczenia siedlisk podczas prowadzenia prac termomodernizacyjnych.](#)
2. [Stanowisko Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w sprawie stosowania modułów z kolca](#)